

Gdy dziecko jest świadkiem w sądzie

Informacje i rady
dla rodziców, opiekunów oraz innych osób
towarzyszących dzieciom, które składają
w sądzie zeznania w charakterze świadków.

O czym jest ta broszura?

Świadkowie przychodzą do sądu, żeby odpowiadać na pytania dotyczące czegoś, co im się przydarzyło, albo czegoś, co widzieli lub słyszeli. Niektóre dzieci dobrze sobie radzą w roli świadka, jednak dla innych taka sytuacja bywa bardzo stresująca. Mogą mieć poczucie, że zrobiły coś złego i będą potrzebowały Twojego wsparcia.

W tej broszurce opisano kilka praktycznych rad, jak możesz pomóc swojemu dziecku poczuć się pewniej w roli świadka w sądzie. Znajdziesz w niej także wskazówki dotyczące tego, jak możesz sobie radzić z własnymi troskami i niepokojami związanymi z tą sytuacją. Informacje na temat działań jakie możesz podejmować w ramach toczących się procedur prawnych pozwolą Ci lepiej chronić Twoje dziecko.

Pamiętaj: Dziecko powinno opowiedzieć własnymi słowami prawdę o tym, co mu się przydarzyło. Pomagając dziecku przygotować się do składania zeznań w sądzie, nie ucz go na pamięć gotowych wypowiedzi. Sprawa może zostać umorzona, jeśli dziecko sprawia wrażenie "wyuczonego", a tym samym mniej autentycznego w swoich relacjach.

Spis treści

Jak pomóc dziecku?	3
Jeśli Twoje dziecko się martwi	3
Niepokojące zachowania dziecka	3
Specjalistyczna pomoc	5
Jak długo będziecie musieli czekać na rozpoczęcie rozprawy?	5
Przed rozprawą	5
Rola rodzica w trakcie rozprawy	6
Pomoc dla Ciebie - osoby dorosłej	7
Czy powiedzieć dziecku o rozprawie? ...	7
Czy powinienś(naś) pójść do sądu? ...	8
Wniesienie sprawy do sądu	8
Co będzie się działo podczas rozprawy?	10
Wynik rozprawy	10
Wyrok	10
Po rozprawie	11
Lista przydatnych kontaktów	12

Copyright © 2003 Fundacja Dzieci Niczyje

Fundacja Dzieci Niczyje

03-926 Warszawa, ul. Walecznych 59
tel. (22) 616 02 68; fax (22) 616 03 14
fdn@fdn.pl, www.fdn.pl

Opracowanie broszury: Jolanta Zmarzlik

Konsultacja: Jarosław Polanowski

Opracowanie broszury inspirowane było wydawnictwem NSPCC (National Society for Prevention of Cruelty to Children) Your Child is a Witness. London 1998

Fotografie: Tomasz Czechowski

Skład i opracowanie graficzne: Kasia Dippel

Druk: ED DRUK, e.d.druk@wp.pl

Broszura została opublikowana dzięki pomocy finansowej Unii Europejskiej. Poglądy w niej wyrażone należą do autorów i w żaden sposób nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej.

ISBN 83-919864-0-3

1. Jak pomóc dziecku?

W polskim systemie prawnym nie ma instytucji specjalnie powołanych do opieki nad dzieckiem, które występuje w sądzie w roli świadka. Rzecznikiem dziecka - ofiary przestępstwa jest prokurator sporządzający akt oskarżenia. W postępowaniu przygotowawczym, tzn. do chwili, kiedy akt oskarżenia trafi do sądu prokurator jest osobą, która powinna wyjaśnić wszystkie wątpliwości dotyczące udziału Twojego dziecka w postępowaniu sądowym.

W prokuraturze lub dzwoniąc pod numer Niebieskiej Linii 0-801 120 002 powinieneś otrzymać informację o działających w pobliżu Twojego miejsca zamieszkania ośrodkach zajmujących się problemem przemocy w rodzinie. Pracownicy tych ośrodków są zorientowani w obowiązujących procedurach prawnych, obowiązkach świadka i uprawnieniach rodziców dzieci występujących przed sądem.

Możesz również uzyskać poradę pod numerem telefonu (22) 826 88 62 w Centrum Pomocy Dzieciom "Mazowiecka" Fundacji Dzieci Niczyje w Warszawie, specjalizującym się w pomocy dzieciom - ofiarom przestępstw.

2. Moje dziecko zostało powołane na świadka. Czy jest coś, co powinien(am) mu powiedzieć, żeby je wesprzeć?

Tak. Kiedy dziecko było ofiarą lub świadkiem przestępstwa, możesz je zapewnić, że:

- postąpił słusznie, opowiadając prokuratorowi i sędziemu o tym, co się zdarzyło,
- nie ponosi winy, za to, co zrobił ktoś inny,
- świadek, który mówi prawdę, nie robi nic złego,
- świadkowie wykonują ważne zadanie i pomagają sędziemu podjąć sprawiedliwą decyzję.

Wydaje mi się, że moje dziecko jest przygnębione i czymś się martwi. Czy powinien(am) się dopytywać, co je trapi?

Tak.

- Zachęcaj dziecko, żeby rozmawiało z Tobą o swoich zmartwieniach. Być może jego troski dotyczą czegoś, o czym nie wiesz. Wysłuchaj dziecka i potraktuj jego zmartwienia poważnie, staraj się łagodzić jego lęki. Poświęć mu więcej uwagi i czasu, ale nie nalegaj, aby ciągle powracało do trudnych przeżyć.
- Przestrzeganie normalnego porządku dnia działa na dziecko uspokajająco, nie planuj więc w tym trudnym okresie działań zmieniających rytm życia dziecka (przeprowadzki, zmiana szkoły, wyjazdy).

Dzieci, które składają zeznania w sądzie, najczęściej obawiają się:

■ spotkania z oskarżonym na sali rozpraw

Jeśli Twoje dziecko obawia się tego spotkania, poinformuj o tym prokuratora prowadzącego sprawę. Sądy mogą zastosować specjalne przepisy, kiedy w roli świadka występuje dziecko (zob. podrozdział "Co się będzie działo podczas rozprawy?").

■ kary, a nawet zamknięcia w więzieniu za opowiedzenie o tym, co się zdarzyło

Zapewnij dziecko, że zadanie świadka polega na powiedzeniu prawdy. Świadek, który mówi prawdę, nie robi niczego złego, więc nie może być ukarany.

■ trudnych sytuacji w trakcie rozprawy

Twoje dziecko może w każdej chwili poprosić sędziego lub towarzyszącego mu podczas rozprawy psychologa o pomoc. Przypomnij dziecku, że może poprosić o przerwę, na przykład kiedy poczuje się zdenerwowane albo będzie musiało skorzystać z toalety.

Twoje dziecko powinno wysłuchać uważnie każdego pytania i udzielić na nie odpowiedzi, jeśli ją zna. Uświadom dziecku, że jeśli nie zrozumie pytania albo nie będzie znało odpowiedzi, powinno powiedzieć o tym sędziemu. Nie będzie miało z tego powodu nieprzyjemności. Dziecko ma prawo poprosić o powtórzenie pytania.

■ zapomnienia lub pomylenia jakichś faktów

Twoje dziecko może się martwić tym, że wcześniej nie powiedziało policji wszystkiego lub teraz czegoś nie pamięta. Dziecko może być przerażone lub zagubione. Jeśli tak jest, uspokój je i zachęć do powiedzenia o tym sędziemu za każdym razem, gdy nie będzie potrafiło poradzić sobie z odpowiedzią.

3. Moje dziecko zachowuje się inaczej niż zwykle. Czy to może mieć związek ze zbliżającą się rozprawą?

Tak, to jest możliwe.

Większość świadków odczuwa zdenerwowanie, jednak niektóre dzieci martwią się tak bardzo, że wpływa to na ich zachowanie. Może się zdarzyć, że Twoje dziecko:

- obwinia się i sądzi, że jest odpowiedzialne za popełnione przestępstwo,
- ujawnia mieszane uczucia do oskarżonego, na przykład czuje do niego gniew, a jednocześnie martwi się, że zostanie ukarany; może się tak zdarzyć, jeśli oskarżony jest członkiem rodziny lub bliskim znajomym,
- jest wycofane lub agresywne,
- nie potrafi się skupić na swoich zajęciach,
- moczy się w nocy, ma problemy ze snem, boi się ciemności albo traci apetyt,
- ujawnia częste oznaki niepokoju związane z przestępstwem lub z rozprawą sądową.

4. Martwię się o moje dziecko. Czy może ono otrzymać specjalistyczną pomoc w trakcie oczekiwania na rozprawę?

Pamiętaj, że dziecko najbardziej potrzebuje wsparcia bliskich mu osób. Aby lepiej rozumieć dziecko i skuteczniej mu pomagać sam(a) porozmawiaj o jego sytuacji z psychologiem lub konsultantem z ośrodka zajmującego się pomocą rodzinie (patrz podrozdział "Kto może pomóc?").

Być może podejmiesz decyzję o skorzystaniu z pomocy terapeuty lub psychologa z poradni psychologicznej. O tym, czy taka pomoc jest potrzebna decydujecie Ty i Twoje dziecko, a nie policja, prokuratura, ani sąd. Należy jednak powiadomić te instytucje, jeśli dziecko korzysta z pomocy terapeuty.

Psycholog zajmujący się dzieckiem przed i w trakcie trwania rozprawy sądowej może mu pomóc uporać się z trudami uczestniczenia w procesie karnym.

Czasami podważa się zeznania dziecka, dlatego że przed procesem zostało poddane terapii. Musisz więc poinformować psychologa, że dziecko będzie zeznawało jako świadek, aby podjął on odpowiedni rodzaj terapii.

Ważne jest, abyś wiedział(a), że w takiej sytuacji terapeuta nie może zagwarantować dziecku całkowitej poufności, ponieważ może być wezwany do sądu jako świadek, aby scharakteryzować dziecko lub poinformować o przebiegu terapii.

Może się również zdarzyć, że policja, prokuratura lub sąd z własnej inicjatywy zlecą psychologiczne badanie dziecka. Takie badanie nie jest terapią, służy lepszemu poznaniu dziecka i efektywniejszemu przeprowadzeniu przesłuchania.

5. Jak długo będziemy musieli czekać na rozpoczęcie rozprawy?

Nie można na takie pytanie udzielić precyzyjnej odpowiedzi. Na ogół sprawy z udziałem dzieci uznaje się za priorytetowe. Jednak zdarza się, że rozprawa rozpoczyna się po długim czasie od wniesienia oskarżenia. Data rozprawy może być odległa z różnych przyczyn. Jeśli opóźnienie Cię niepokoi i chciałbyś(abyś) się dowiedzieć, co się dzieje, możesz poprosić o informacje prokuratora lub sekretariat sądu.

6. Przed rozprawą

Nikt nie zna twojego dziecka lepiej niż Ty. Jest niezwykle istotne, żebyś przekazał(a) sądowi wszelkie informacje, które mogą mieć znaczenie w trakcie składania przez dziecko zeznań. Zrób to jak najszybciej, najlepiej na piśmie, które złożysz w sądzie. Wszystkie pisma do sądu składa się w tzw. biurze podawczym, które jest w każdym sądzie¹. Pismo, oprócz podanych przez Ciebie informacji, musi zawierać nazwę właściwego dla sprawy sądu, numer sprawy oraz oczywiście Twoje dane. Numer sprawy uzyskasz w sekretariacie sądu, w którym rozpatrywana jest sprawa.

- Powiadom sąd o aktualnym stanie psychicznym dziecka lub jego stanie zdrowia, jeżeli występują jakieś zaburzenia. Informacje takie powinny być potwierdzone zaświadczeniami odpowiednich specjalistów.
- Upředź, jeśli Twoje dziecko regularnie przyjmuje leki, które mogą mu być potrzebne w trakcie rozprawy sądowej - na przykład inhalator łagodzący objawy astmy.
- Poinformuj o wszelkich problemach dziecka z mową, słuchem lub wzrokiem.

1. Wszystkie pisma do sądu składa się w co najmniej trzech egzemplarzach, w tym jeden poświadczony w biurze podawczym zostawiasz dla siebie.

- Możesz złożyć prośbę o przesłuchanie dziecka poza budynkiem sądu, jednakże to sąd ostatecznie zadecyduje o miejscu rozprawy. Może nie przychylić się do Twojej prośby.
- Możesz prosić o to, by dziecko nie zeznawało w obecności oskarżonego, ale tę decyzję również podejmie sąd.

Sąd rozpatrzy Twoje prośby o zmianę miejsca przesłuchania dziecka oraz przesłuchanie dziecka pod nieobecność oskarżonego tylko wtedy, gdy występujesz w roli oskarżyciela posiłkowego. Jeśli nie podejmiesz się roli oskarżyciela posiłkowego, możesz się zwrócić do prokuratora prowadzącego sprawę, aby to on wystąpił do sądu z tymi prośbami.

7. Jaki mogę mieć wpływ na przebieg sprawy karnej, dotyczącej mojego dziecka?

Dziecko nie może samodzielnie bronić swoich praw. Przed sądem reprezentuje je matka, ojciec lub prawny opiekun. To oni są uprawnieni do występowania w procesie karnym w zależności od jego etapu jako: pokrzywdzony, oskarżyciel posiłkowy oraz powód cywilny. Dotyczy to sytuacji, gdy Twoje dziecko jest pokrzywdzone przestępstwem.

Pokrzywdzony, czyli Ty jako rodzic dziecka, w czasie **postępowania przygotowawczego** (zanim sprawa trafi do sądu) ma różne uprawnienia:

- posiada inicjatywę dowodową (może wnosić o zbadanie różnych okoliczności, dowodów, o powołanie świadków itp.),
- może brać udział w czynnościach postępowania przygotowawczego,
- może zaskarżać postanowienia prokuratora.

W **postępowaniu przed sądem** wszelkie informacje o toczącej się sprawie, możliwość przeglądania akt, możliwość zadawania pytań świadkom i inne uprawnienia uzyskasz tylko wówczas, gdy podejmiesz się roli **oskarżyciela posiłkowego**.

Jeśli jesteś rodzicem dziecka pokrzywdzonego przestępstwem, korzystne jest, abyś podjął trud bycia oskarżycielem posiłkowym.

Aby skorzystać z uprawnień oskarżyciela posiłkowego w trakcie procesu, powinieneś złożyć do sądu pisemne oświadczenie. Wystarczy oświadczenie złożone do akt sprawy do czasu rozpoczęcia pierwszej rozprawy lub na początku pierwszej rozprawy przed odczytaniem aktu oskarżenia. Swojej woli bycia oskarżycielem posiłkowym nie musisz uzasadniać i motywować. Wystarczy, że napiszesz, że jesteś rodzicem dziecka pokrzywdzonego przestępstwem i chcesz w tej sprawie występować w roli oskarżyciela posiłkowego.

Należy pamiętać o tym, że jako oskarżyciel posiłkowy jesteś pełnoprawną stroną w procesie karnym. Jesteś zawsze niezależny, nawet jeżeli występujesz obok oskarżyciela publicznego, czyli prokuratora. **Oskarżyciel posiłkowy ma prawo:**

- Zadawać pytania przesłuchiwanym świadkom i oskarżonym składającym wyjaśnienia.
- Zaskarżać każde rozstrzygnięcie, które narusza jego prawa i szkodzi jego interesom.
- W każdej chwili przeglądać akta sprawy w sekretariacie właściwego sądu.

Jako oskarżyciel posiłkowy możesz, choć nie musisz, brać udziału we wszystkich rozprawach sądowych. Możesz, co jest bardzo ważne, wnosić prośby o przesłuchanie dziecka poza salą sądową oraz pod nieobecność oskarżonego. Polski system prawny przewiduje również możliwość skorzystania z pomocy adwokata. Możesz sam(a) wybrać adwokata w zespole adwokackim. Jest to usługa płatna - ceny są dość wysokie.

Możesz także wystąpić do sądu z prośbą o adwokata z urzędu - nie ponosisz wtedy żadnych kosztów. Sąd rozpatrzy Twoją prośbę i oceni, czy potrzebny Ci jest adwokat. Do prośby o przyznanie adwokata należy dołączyć zaświadczenie o trudnej sytuacji materialnej.

Jeżeli Twoje dziecko i Twoja rodzina ponieśliście szkody materialne na skutek przestępstwa, możesz dochodzić swoich roszczeń majątkowych w tym samym procesie jako **powód cywilny** (chodzi tu wyłącznie o roszczenia majątkowe, czyli rekompensatę za wymierne szkody; w powództwie cywilnym nie można dochodzić roszczeń niemajątkowych, tzn. żądać zadośćuczynienia za krzywdy moralne).

Możesz zostać powodem cywilnym w imieniu swojego dziecka. W tym celu należy złożyć do tego samego sądu, który orzeka w sprawie karnej, pozew ze sprecyzowanym żądaniem naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem. Pozew najlepiej złożyć do sądu przed rozpoczęciem pierwszej rozprawy.

Jeżeli sąd odmówi przyjęcia powództwa lub w ogóle go nie rozpozna (a może tak postąpić nie uzasadniając swojej decyzji), możesz dochodzić swego roszczenia w odrębnym **postępowaniu cywilnym**.

W takim przypadku powinieneś złożyć w sądzie rejonowym lub okręgowym (w zależności od wysokości roszczenia), w **wydziale cywilnym**, pozew ze sprecyzowanym roszczeniem. Napisz, jakiej żądasz kwoty i uzasadnij jej wysokość. W sądzie cywilnym Twój pozew będzie rozpatrywany wtedy, gdy osobie, od której żądasz materialnego zadośćuczynienia, udowodniono popełnienie przestępstwa.

8. Ta sytuacja jest dla mnie trudna. Czy ja - rodzic (opiekun) mogę uzyskać pomoc?

Tak. Poproś o pomoc, jeśli jej potrzebujesz. Wielu rodziców i opiekunów potrzebuje w tym czasie wsparcia. W kłopotach materialnych, które pojawiły się w związku z ujawnieniem przestępstwa popełnionego na szkodę Twojego dziecka, powinien Ci pomóc terenowy ośrodek pomocy społecznej. Tam również powinny być dostępne adresy punktów wspomagających psychologicznie rodziny w różnych trudnych sytuacjach.

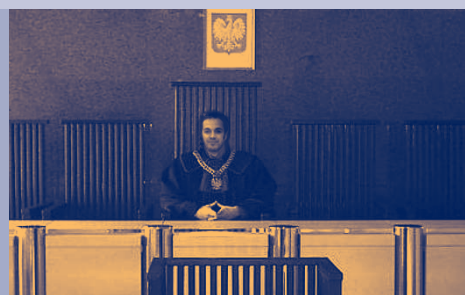
Masz prawo odczuwać złość, lęk czy wstyd, pamiętaj jednak, że emocje są zaraźliwe.

Być może będzie Ci trudno ukrywać swoje emocje przez cały czas. Jeśli jednak Twoje dziecko zauważy Twój gniew, zdenerwowanie lub zmartwienie, to może być przestraszone. Może pomyśleć, że gniewasz się na nie lub przez nie cierpisz. Zapewnij swoje dziecko, że o nic go nie obwiniasz.

9. Czy lepiej jest powiedzieć dziecku z wyprzedzeniem o rozprawie sądowej?

Tak. Nie wolno zaskakiwać dziecka nagłymi i trudnymi sytuacjami, może to pogłębić jego stres. Zarówno Ty, jak i Twoje dziecko będziecie się czuli pewniej, jeśli będziecie wiedzieć, czego się spodziewać zarówno przed rozprawą, jak i w jej trakcie. Dziecko będzie mogło porozmawiać z Tobą o swoich niepokojach, zadać Ci różne pytania.

Możesz pójść z dzieckiem do sądu kilka dni przed rozprawą. Pokaż mu jak wygląda budynek i korytarze sądowe.

10. Czy powinienem(am) pójść z dzieckiem do sądu?

Tak. Powinieneś(aś) towarzyszyć dziecku w sądzie lub w miejscu, gdzie będzie przesłuchiwane. Jednak zanim zdecydujesz czy wysłuchasz zeznań dziecka, postaraj się dowiedzieć, jakie są jego odczucia odnośnie Twojej obecności w sali sądowej. Niektóre dzieci czują się zażenowane i woląby uchronić rodziców przed wysłuchaniem szczegółowego opisu przestępstwa. Inne mogą się czuć pewniej, kiedy rodzice są z nimi podczas składania zeznań.

Na ogół dziecko pragnie obecności bliskiej mu osoby we wszystkich trudnych dla niego/niej sytuacjach. Kiedy idzie do szpitala na bolesny zabieg spodziewa się, że będziesz mu towarzyszyć, a nie, że przed bramą szpitala powiesz: "Pa, pa - spotkamy się po wszystkim."

Warto jednak, abyś pamiętał(a) o własnych reakcjach na zeznania dziecka i starał(a) się je kontrolować. Twoje zdenerwowanie może stać się dla dziecka źródłem dodatkowego stresu.

Możesz poprosić swojego przyjaciela lub przyjaciółkę, żeby poszli z Tobą i dzieckiem do sądu. Ktoś, kto nie jest zbyt mocno zaangażowany emocjonalnie w sprawę, może okazać się najbardziej pomocny we wspieraniu Ciebie i Twojego dziecka. Dziecku na sali sądowej towarzyszy psycholog powołany w tej sprawie przez sąd.

Jeżeli Ty również występujesz w tej sprawie w roli świadka, sąd odbierze od Ciebie zeznanie w pierwszej kolejności. Twoje dziecko zostanie samo na korytarzu przed salą sądową. Dobrze byłoby, gdyby w tym czasie towarzyszył mu ktoś bliski. Jeśli natomiast występujesz w roli oskarżyciela posiłkowego i chcesz być obecny na sali sądowej, konieczne jest zapewnienie dziecku opieki na cały czas trwania rozprawy.

11. Wniesienie sprawy karnej do sądu

W Polsce sprawę do sądu wnosi prokurator². Prokurator sam prowadzi lub zleca policji prowadzenie **postępowania przygotowawczego**.

Policja ma od dwóch do trzech miesięcy na prowadzenie swoich czynności. W postępowaniu przygotowawczym (czyli zanim sprawa trafi do sądu) najlepiej jest ze wszystkimi pytaniami, wątpliwościami i sprawami zwracać się do prokuratora. Kontaktując się z prokuraturą, możesz spowodować większe zainteresowanie się przez nią prowadzonym dochodzeniem.

Pamiętaj, że właściwą prokuraturą jest ta prokuratura, w której rejonie działania popełniono przestępstwo. Jeżeli to Ty osobiście złożyłeś(łaś) do prokuratury zawiadomienie o przestępstwie, prokurator ma obowiązek zawiadomić Cię w ciągu sześciu tygodni o wszczęciu lub odmowie wszczęcia dochodzenia. Na jego decyzję możesz złożyć zażalenie do prokuratury nadrzędnej. Prokuraturą nadrzędną jest prokuratura okręgowa, ale zażalenie składasz w sekretariacie prokuratury rejonowej, w której toczy się sprawa. Na złożenie zażalenia masz siedem dni od dnia otrzymania informacji (na piśmie) o odmowie wszczęcia postępowania. W postępowaniu przygotowawczym dziecko będzie przesłuchiwane przez **policję** lub **prokuraturę**.

Masz prawo jako rodzic dziecka nalegać, aby przesłuchanie odbyło się poza siedzibą prokuratury i w obecności psychologa. Taką prośbę składasz pisemnie w prokuraturze. Odmowę (żądaj odmowy pisemnej) na Twoją prośbę możesz zażalić w prokuraturze nadrzędnej.

Jeżeli dziecko jest świadkiem w sprawie związanej z **wykorzystywaniem seksualnym** obowiązuje odrębna procedura postępowania. **Dziecko jest przesłuchiwane bezpośrednio przez sędziego i on decyduje o sposobie przeprowadzenia przesłuchania.** W dalszym ciągu masz prawo prosić o przesłuchanie dziecka w warunkach dostosowanych do jego potrzeb rozwojowych i zdrowotnych. Prośbę składasz na ręce prokuratora prowadzącego sprawę.

Przesłuchiwanie dziecka bezpośrednio przez sędziego w sprawach o wykorzystywanie seksualne (na etapie przygotowawczym) jest dążeniem do tego, aby takie przesłuchanie odbyło się raz i oszczędziło dziecku trudnych przeżyć.

2. Istnieje również możliwość wniesienia sprawy do sądu przez samego pokrzywdzonego przestępstwem, ale dzieje się to w specjalnych okolicznościach; wymaga to zaangażowania adwokata, a wyjaśnienia takiej procedury przekraczają ramy tej broszury.

Przepis mówiący o jednorazowym przesłuchaniu dziecka dotyczy dzieci pokrzywdzonych wykorzystywaniem seksualnym, możesz jednak zwrócić się z prośbą do prokuratora o jednorazowe przesłuchanie Twojego dziecka, mimo iż jest ofiarą innego rodzaju przestępstwa.

Dzieci w sprawach związanych z wykorzystywaniem seksualnym zawsze składają zeznania w obecności psychologa.

O ewentualnym tymczasowym aresztowaniu podejrzanego o popełnienie przestępstwa decyduje sąd na wniosek prokuratora.

Jeśli sprawca przestępstwa nie został tymczasowo aresztowany, a jest rodzicem dziecka, możesz do sądu rodzinnego złożyć wniosek o zawieszenie władzy rodzicielskiej i zakaz bezpośredniego kontaktu z dzieckiem. Wniosek składasz w sądzie rodzinnym i nieletnich właściwym dla miejsca zamieszkania dziecka. Wskazane jest, abyś dołączył numer sprawy karnej, pod jakim zarejestrowana jest ona w prokuraturze.

Prokurator ma obowiązek zawiadomić Wydział Rodzinny sądu rejonowego w każdym przypadku zaistnienia przestępstwa na szkodę małoletniego w okolicznościach wskazujących na zagrożenie jego dobra.

Na tym etapie prowadzenia sprawy możesz także zwrócić się z prośbą do policji lub prokuratury o ustanowienie nadzoru policyjnego nad sprawcą i wydanie zakazu zbliżania i kontaktowania się sprawcy z Twoim dzieckiem. O szczegółach realizacji tego zakazu porozmawiaj z policjantem lub prokuratorem prowadzącym sprawę.

Prokurator po zebraniu całego materiału dowodowego i uznaniu, że zachodzi podejrzenie popełnienia przestępstwa sporządza **akt oskarżenia** i kieruje go do **sądu karnego**.

Jako rodzic dziecka, które padło ofiarą przestępstwa masz prawo wiedzieć, czy akt oskarżenia został skierowany do sądu. Informację o tym uzyskasz w sekretariacie prokuratury lub bezpośrednio od prokuratora prowadzącego sprawę.

Nie można dokładnie określić czasu, jaki upłynie od wniesienia sprawy do sądu do rozpoczęcia procesu.

O rozpoczęciu procesu dowiesz się z zawiadomienia otrzymanego pocztą, w którym Twoje dziecko i ewentualnie również Ty sam(a) zostaniecie wezwani do złożenia zeznań.

Możesz oczywiście wykazać własną inicjatywę i samodzielnie w sekretariacie sądu dowiadywać się o przewidywany termin rozprawy.

12. Co będzie się działo podczas rozprawy?

Oczekiwanie: Biorąc pod uwagę realia polskiego sądownictwa, to głównie od Ciebie będzie zależało, aby nie dopuścić do tego, by Twoje dziecko spotkało się z oskarżonym przed salą rozpraw.

Możesz przed rozprawą poprosić o umożliwienie dziecku oczekiwania w jakimś wskazanym przez sędziego pomieszczeniu. Z taką prośbą możesz zwrócić się do prokuratora lub sądu na piśmie, odpowiednio wcześniej, czyli kilkanaście dni przed sprawą.

Najlepiej ochronisz dziecko, występując z prośbą o przesłuchanie dziecka poza siedzibą sądu. Powinno to być pomieszczenie przystosowane do potrzeb dziecka, np. w poradni rodzinnej, poradni psychologiczno-pedagogicznej lub w innym miejscu przeznaczonym dla dzieci. W Warszawie przyjazne miejsce przesłuchań dzieci oferuje Centrum Pomocy Dzieciom "Mazowiecka" przy ulicy Mazowieckiej 12.

Zgodnie z oficjalną polityką, sąd stara się skrócić czas oczekiwania dziecka na składanie zeznań do minimum. Jednak w dniu rozprawy zdarzają się opóźnienia i niektóre dzieci muszą dość długo czekać w budynku sądu, zanim zostaną wezwane do składania zeznań. Warto przynieść ze sobą grę lub książeczkę - coś, czym Ty i dziecko będziecie mogli się zająć podczas oczekiwania. Warto też zaopatrzyć się w przekąskę i napoje. Jeśli w budynku sądu jest automat do sprzedawania napojów, przyda Wam się zapas monet. Młodsze dzieci chętnie przynoszą ze sobą do sądu ulubioną zabawkę lub pluszowego misia. Starsze dzieci często wolą włożyć do kieszeni jakiś wyjątkowy, ważny dla nich przedmiot.

Obserwatorzy: We wszystkich sądach są miejsca dla publiczności, zatem podczas rozprawy na tylnych ławkach mogą siedzieć osoby, które w milczeniu będą się przysłuchiwały zeznaniom świadków. Kiedy zeznaje ofiara przestępstwa seksualnego, prokurator składa sędziemu wniosek, aby publiczność opuściła salę sądową. Taką decyzję może również podjąć sędzia z własnej inicjatywy. Prokurator i sędzia mogą również zarządzić, by publiczność opuściła salę sądową, aby stworzyć świadkowi warunki nieskrępowanego składania zeznań. Wniosek o wyproszenie publiczności możesz także złożyć Ty, jeśli jesteś oskarżycielem posiłkowym.

Pytania: Na początku zeznań pytania świadkowi zadają sędziowie - głównie sędzia prowadzący rozprawę. Następnie pytania może zadawać prokurator oraz oskarżony i adwokaci, jeżeli biorą udział w sprawie.

13. Wynik rozprawy

Niezwykłe rzadko zdarza się, aby wynik rozprawy, czyli ogłoszenie wyroku, nastąpił po jednym dniu rozprawy. Sprawy w sądzie trwają na ogół kilka dni, a przerwy między poszczególnymi posiedzeniami sądu mogą trwać do trzydziestu pięciu dni. Wszystko zależy od tego, jak skomplikowana jest sprawa i jakie towarzyszą jej okoliczności, np. świadek zachoruje i nie przyjdzie w wyznaczonym terminie. O następnym terminie rozprawy dowiesz się bezpośrednio na sali sądowej lub otrzymasz zawiadomienie drogą pocztową.

Decyzję o winie lub niewinności oskarżonego, a także o wymiarze kary podejmuje sędzia prowadzący i towarzyszący mu sędziowie ławnicy. Sąd, wydając wyrok, opiera się na przepisach kodeksu karnego i wymierza karę zgodną z przewidywanymi dla danego przestępstwa sankcjami.

Po ogłoszeniu wyroku w sądzie rejonowym oskarżonemu, prokuratorowi, oskarżycielowi posiłkowemu i rodzicowi dziecka będącego ofiarą przestępstwa przysługuje **prawo apelacji**, jeżeli nie zgadzają się z wyrokiem sądu.

W sądzie rejonowym sędzia wydając wyrok nie musi uzasadniać go na piśmie. Pisemne uzasadnienie wyroku sędzia sporządza tylko wtedy, gdy któraś ze stron wniesie zapowiedź apelacji.

Jeżeli nie zgadzasz się z wyrokiem sądu, masz siedem dni (licząc od dnia następnego od ogłoszenia wyroku) na złożenie zapowiedzi apelacji. Termin jest nieprzekraczalny, więc w Twoim interesie jest poznanie daty ogłoszenia postanowienia sądu. Decyzję sądu poznasz na sali sądowej lub w sekretariacie sądu. Zapowiedź apelacji składasz, tak jak inne pisma do sądu, w biurze podawczym sądu i adresujesz do sądu rejonowego, w którym toczyła się sprawa.

Zapowiedź apelacji nie wymaga formułowania uwag i uzasadnień. Najlepiej, gdy napiszesz: *Wnoszę o nadestanie odpisu wyroku z dnia... sygnatura akt ..., w sprawie przeciwko..., z artykułu...* - wraz z pisemnym uzasadnieniem.

Na uzasadnienie wyroku oczekujesz trzydzieści dni. Uzasadnienie otrzymasz listem poleconym. Teraz masz czternaście dni (licząc od następnego dnia od odebrania przez Ciebie listu poleconego) na sporządzenie i dostarczenie do sądu uzasadnienia Twojej apelacji. Nie ma przepisu nakazującego korzystanie z pomocy adwokata przy sporządzaniu apelacji od wyroku sądu rejonowego, jednak warto z takiej pomocy skorzystać.

14. To wszystko jest takie trudne i skomplikowane. Czy moje dziecko w ogóle musi zeznawać w sądzie? Przecież wcześniej wszystko już zeznało.

Tak. W Polsce obowiązuje zasada bezpośredniości, co oznacza, że sąd musi osobiście zapoznać się z zeznaniami świadków. Rodzice nie mogą nie wyrazić zgody na przesłuchanie dziecka przez sędziego.

Nie ma również dolnej granicy wieku, od której dziecko może być świadkiem. Jeżeli pojawia się wątpliwość czy dziecko może, ze względu na swój wiek czy rozwój zeznawać, prokurator w postępowaniu przygotowawczym lub sędzia w postępowaniu sądowym zdecyduje o wykonaniu badania psychologicznego oceniającego możliwości dziecka.

Należy pamiętać, że dziecko (tak samo jak osoba dorosła), które było ofiarą lub świadkiem przestępstwa dokonanego przez najbliższego członka rodziny, ma prawo odmówić składania zeznań - zarówno przed prokuratorem, jak i w sądzie.

15. Co się będzie się działo po zakończeniu rozprawy?

Po wyjściu z sądu warto zaproponować dziecku coś, co mu sprawi radość, jednak tego dnia dzieci często są bardzo zmęczone składaniem zeznań. Nie obiecuj dziecku prezentu ani przyjemności za to, że "dobrze wypadło" w sądzie. Gdy zeznaje się w charakterze świadka oskarżenia, nie chodzi o to, czy się "dobrze" czy "źle" wypada. Pochwal dziecko za to, że powiedziało sądowi prawdę o tym, co się wydarzyło, docień jego wysiłek.

Niektóre dzieci obwiniają się w związku z decyzją sądu. Uważają, że nie były "wystarczająco dobre" w składaniu zeznań. Dziecko, które zostało powołane na świadka, może mieć poczucie, że werdykt uniewinniający oskarżonego oznacza, iż sąd posądził je o kłamstwo. Bardzo obciążające dla dziecka może być także wydanie wyroku skazującego, szczególnie gdy oskarżonym jest osoba bliska dziecku.

Zapewnij dziecko, że liczy się tylko powiedzenie prawdy. Powiedz mu, że w żaden sposób nie jest odpowiedzialne za postanowienie sądu. Rozmawiaj z nim o jego uczuciach i pozwól mu wyrazić zarówno uczucia złości, jak i miłości czy niepokoju o sprawcę. Nie ma w tym nic nienormalnego, wiele dzieci przeżywa huśtawkę emocjonalną. Najważniejsze jest, aby dziecko nie odczuło braku Twojej akceptacji jego przeżyć.

Przydatne adresy

■ Centrum Dziecka i Rodziny Fundacji Dzieci Niczyje

03-926 Warszawa, ul. Walecznych 59
tel. (22) 616 02 68, fax (22) 616 03 14
fdn@fdn.pl

■ Centrum Pomocy Dzieciom "Mazowiecka" Fundacji Dzieci Niczyje

Warszawa, ul. Mazowiecka 12
tel. (22) 826 14 34, tel/fax (22) 826 88 62
mazowiecka@fdn.pl

■ Komitet Ochrony Praw Dziecka

00-521 Warszawa, ul. Hoża 27A lok.5
tel/fax 626 94 19, 626 94 21, 628 89 57 lub 628 89 89
kopd@kopd.pl

oraz w terenowe Komitety Ochrony Praw Dziecka,
których adresy można znaleźć na stronie internetowej www.kopd.pl

■ Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie "Niebieska Linia"

Tel. płatny: (0 22) 666 00 60,
płatny pierwszy impuls: 0 801 1200 02

■ Ośrodek Interwencji Kryzysowej

30-126 Kraków, ul. Radziwiłłowska 8 b
tel. (12) 421 82 42, fax 421 69 76

oraz inne ośrodki i centra interwencji kryzysowej na terenie całego kraju

